

ID-DRAWWIET IL-H ŻIENA

MINN ALF. NICHOLAS

I.

Il-lejl kien daħal ġmielu, iżda f'waħda mill-vilel tal-ġħonja li jkattru s-sbuħija ta' xtut ix-xmara Nil u li huma mxerrda ma' tul il-“Geżira”, fil-Kajr, kien għadu jidher dawl qawwi f'kamra ta' fuq.

Dik il-kamra kienet l-istudju ta' Osman Baxa X...wieħed mill-akbar ħakkiema li qatt kellu l-Eġittu.

Mixħut fuq pultruna baxxa, b'ħarsa li minnha kien donnu ħiereġ in-nar, il-Baxa kien jidher li jinsab f'daġħdigha kbira.

Wiegfa ftit il hinn minnu, b'ħarsitha miksura, kien hemm xbejba ta' xi ġħoxrin sena.

—“Aħfirlu, papà, għal din id-darba wkoll”—qalet b'leħen ta' talba.

—“Le! u n-Nabi; il-lum sa tkun l-aħħar darba li ħuk imidd riġlu f'dari.”

—“Halim għadu żaġħżuġħ ħafna; dak li ħassru kienet il-ġemgħa ħbieb li qabad jaġħmilha maġħhom da l-aħħar. Naġħtik kelmti li jien inġaġħlu jisma' darba għal dejjem il-kelma tiegħek u ma jiddawwarx barra aktar.”

Il-Baxa qam bil-ġħaġla, resaq lejn ix-xbejba u qalilha b'leħen żorr:

—“Mur, għax il-ħin daħal ġmielu.”

—“Papà!”

—“Isma' kliemi!”

B'rasha mixħuta lejn l-art u bid-dmugħ f'għajnejha, Ġamila—hekk kien jisimha x-xbejba—bieset id missierha bħal m'huma mdorrija l-Misilmin ta' torbija tajba, u ħarġet bil-qajl minn quddiemu.

Osman Baxa nefaħ nefħa qawwija, beda jimxi minn tarf għal l-ieħor tal-kamra, daqqa jieqaf, oħra jħares il barra mit-tieqa u dlonk iġerger minn taħt il-lsien.

“Mur obsor x'kellu jkun għażlu dak it-tifel li fih mort inqieġħed it-tama tiegħi kollha; it-tama li għad jiġi jum u narah f'qagħda għolja fil-ħakma ta' pajjiżna: sew bħalma kont jien, sew bħalma kien missieri, u sew bħalma kienu niesna ta' qabilna. Iżda t-torbija tajba tal-Mislem il-lum ma

tiswiex aktar u d-drawwiet ta' dar: l-lum saru hólma. Eh! hekk trid il-*moda*!... l-Egizzjani ta' žmienna ma għar-fux jaħtru għajr biss il-għamil il-ħażin tal-barrani. It-tajjeb tiegħu—għalkemm fid-din ma jaqbilx magħna—jiswa' ħafna, iż-żgħażaġh tagħna jħalluh fil-ġenb u fis jaħtfu dawk id-drawwiet li ma jgħibux ħlief il-herba fir-ruħ u fil-ġisem. U ibni ma naqasx li jagħmel bħall-kotra taż-żgħażaġh masrin... iżda s-sabar tiegħi sa hawn biss wasal. Mil-lum il quddiem Halim jeħtieġlu joħroġ għal kollox mill-ħajja tiegħi u jaħseb għal rasu"...

* * *

Immorru ftit lura...

Kien l-aħħar jum tal-Għid il-Kbir; jum li fiħ il-Misilmin jagħmlu btala mal-pajjiż kollu.

Għall-ħabta ta' nofs il-lejl it-toroq kienu għadhom maħ-nuqa bin-nies: karrozzi-tan-nar bil-għonja, karrettuni tal-ħmir bil-baxxi, daqq u sokor fil-birreriji; f'kelma waħda għors kbir mal-belt kollha.

It-*tabarins* ta' Xara Emad ed-Din ma naqsux li huma wkoll jieħdu sehem fil-ferħ tal-poplu u għal dik il-lejla sawru *programmi* li għalbu lil dawk ta' drabi oħra u li bihom ġemgħu qtajja' kbar ta' żgħażaġh (u xjuħ ukoll) biex joqogħdu jitpaxxew biż-żfin u l-għana ta' l-aktar artisti magħrufa.

Minn wieħed minn dawn it-*tabarins* ħarġu erba' żgħażaġh egizzjani aktarx imxengla; jidħku, jitkellmu b'lehen għoli u erħilhom jinbxu lil kull min iġġaddi minn għalihom—l-aktar lin-nisa. F'dak il-ħin, in-nies kienet aktar kotrot il-għaliex kienu għadhom kif qafu ċ-ċinematografi li minnhom f'dik it-triebq jinsabu bosta.

Iż-żgħażaġh waslu fejn Xara Emad ed-Din issallab ma' Avenue Fuwad el-Awwal u wieħed minnhom waqaf u qal lil l-oħrajn li ser jingabar f'daru.

—“Mela tlift rasek, Halim?”—saqsieh wieħed minn sħabu. “Tmur id-dar dal-ħin, għadu bil-kemm nofs il-lejl, u l-aħħar siegħa tal-Għid?”

—“Iva”—wieġeb iż-żagħżuġh l-ieħor li ma kienx ħlief Halim, iben Osman Baxa—“Qabel ma ħriġt mid-dar tajt kelmti lix-xiħ li l-lejla ma nisharx, u intom tafu li max-xiħ m'hemmx ċajt. Targa' ma rridx nagħtih xi jgħid wisq għax dan l-aħħar il-qiegħa saħnet sewwa bejnietna u li ma kinitx oħti Gamila, kieku min jaf sa fejn konna naslu.”

—“U ħallina minn dawn il-ħrejjeġ! Ma nagħmlux li trid twarrab minna biex imbagħad tmur, minn taħt il-taħt, tiltaqa’ ma’ Latifa? għax donnha tilfitlek għaqlek il-lejla!”

—“Ħbieb”—wieġeb Ħalim b’leħen imqit—“dak li għed-tilkom hu kollu minnu; missieri ħalef bin-Nabi li niksruha kemm-il-darba ma nbiddilx ħajti.”

—“Ħalim”—qabeż qal ieħor minn sħabu — “Jien bħalek nisma’ dejjem it-tgergir, iżda ma nagħtix widen : mhux hekk biss, saħansitra fl-aħħar dawwart lil missieri li jħalli lil oħti Najma titgħallem tiżfen. Tajba din ukoll! mela wara li aħna mmorru ngħaddu xi snin fil-kulleġġi ta’ l-Ewropa, u f’Parigi, Londra jew Berlin, induqu l-ħlewwa tal-ħajja, se nergħu lura f’Masr biex ingħixu bħal dawk ta’ żmien Mohammed Ali?”

—“Xtaqt li ma nismax lix-xiħ igerger aktar...”

—“Ħallik mit-tgergir tal-Baxa !... ejja, ejja ntemmu din il-lejla ta’ ferħ għand Ali et-Tantawi.”

Ħalim sab ruħu mdawwar minn sħabu, u min igħidlu kelma u min oħra, fl-aħħar dawruh.

Rikbu karrozza u wara li ħallew it-triqat kbar u mdawla, daħlu f’wieħed minn dawk l-oqsma tal-belt li għadu ma laħaqhomx sewwa z-zappun tad-Dipartiment tax-Xogħol Pubbliku.

Il-faqar, il-ħmieġ u d-drawwiet il-ħżiena, hawn isaltnu bil-qilla tagħhom kollha. Hawn jinsabu dawk il-griebeġ moħbija mill-għajnejn tal-għases fejh kull lejla jiltaqqghu dawk kollha li huma marbutin fl-għada waħxija tal-ħaxix (1). Din il-għada fl-Orjent ilha l-mijiet tas-snin; barra minnha, f’dawn l-aħħar snin żdiedet għada elf darba aġġar, għada li qed iġġagħal il-Gvern jonfoq l-eluf tal-liri biex jwaqqafha : din hija d-drawwa tax-xamm tal-kokaġna, ta’ l-eroġna u tal-puntur ital-morfina.

Għonja, fqar, żgħażaġħ, xjuħ, irġiel, nisa u saħansitra tfal intefgħu b’ruħhom u ġisimhom f’din id-drawwa mishuta u min jaf sa fejn kien jibqa’ sejjer dan il-ġens qadim kieku l-id qawwija tal-kbarat inglizi tal-pajjiż ma waqqfithiex fil-ħin.

U sewwa sew f’din id-drawwa, u ma’ din ix-xeħta ta’ nies kienu waqgħu Ħalim u sħabu—żgħażaġħ mill-iżjed għonja, imgħallmin f’Oxford, f’Cambridge, jew f’Universitajiet oħra ta’ l-Ewropa.

II.

Kienu għaddew tliet snin minn dik il-lejla li fiha rajna lil Ħalim u sħabu sejrin għand Ali et-Tantawi.

Wara ġlieda kbira ma' missieru, Halim tkeċċa mid-dar u aktar issokta jitgħargħar fit-tajn ta' ħajja ħażina, sakemm fl-aħħar laħaq l-aħħar targa tal-herba tiegħu.

Daqqa ta' għajn fuqu kienet biżżejjed biex turik liema ħsara ġieb b'idejha dak iż-żagħżuġ li kien magħmul għal ħajja wisq isbaħ. Idejha li żmien qabel kienu mħarsa bl-akbar reqqa, issa saru mgħaddma u mkemmxja. Xagħru li qabel, kuljum, kien iġġaddi mn'idejn l-aħjar "coiffeur" ta' Xara Qasr en-Nil, issa sar imħabbell, maħmuġ u b'ħafna bżiebeż neżlin fuq għonqu.

Kienet lejla xitwija ta' Jannar: rezħa li kien ilu ħafna ma tinħass b'ħalha waqgħet fuq il-Kajr u ġagħlet lin-nies jinġabru f'darhom kmieni. Il-*cafés*, il-birreriji, iċ-ċinematografi, it-*tabarins*, f'dik il-lejla ma qatgħux sandar!

Imleffef f'xall maħmuġ li trufu kienu niżlin fuq *galabija* (2) iżjed maħmuġa minnu, Halim ħaseb huwa wkoll biex jinġabar fil-gorboġ tiegħu.

Intertar bil-bard, iżda miexi qajl qajl b'ħal wieħed li donnu ma jafx għal fejn se jiġbed, iż-żagħżuġ fl-aħħar wasal fil-*Qism* (3) tal-Gamalija.

Griebeġ nofshom imġarrfa, għorof dojjoq, jintnu u mudlama, triqat mimlija tajn u ħmieġ ieħor, kienu jagħmlu l-inħawi fejn dan il-wild tal-Baxijiet kien issa mar joqgħod.

X'qasma kbira bejn hawn u l-*Gezira* fejn kien hemm il-villa ta' missieru!

Il-faqar madwar il-gorboġ ta' Halim kien isaltan bil-ħruxija tiegħu kollha.

U 'xurtjat kien dak li jista' jiftaħar li hawn kellu mill-inqas saqaf fejn jista' jistkenn, għax min jaf kemm nies f'dawn in-naħiet lanqas ma kellhom toqba fejn ideffsu rashom u bil-lejl, xitwa jew sajj, kienu jsibu l-mistrieħ lejli tagħhom billi jitrekknu fid-daħla ta' dawn il-griebeġ, jew inkella taħt xi karrettun jew karozza-tan-nar imkissra jew saħansitra f'xi katusi kbar tad-dranagġ li jinzertaw maqluġħa għat-tiswija u mixħutin fit-trieq!

Kif idemmghu għajnejn nies ta' qalb tajba meta jaqgħu fuq dak il-hemm kollu!

U f'dawn l-inħawi mill-ifqar, mill-eħmeġ, fejn il-ftit arja li tidhol tmur titħallat ma' rwejjjaħ ta' ntienu u tal-ħruq tal-*ħaxix*, fejn kull ħaġa li fuqha taqa' l-għajn turik mhux biss il-faqar iżda wkoll il-ħażen tan-nies li jgħammru f'dawn *islums* tal-Kajr—ix-xitla tad-dnub dlonk issib ħamrija tajba biex tinbet u tixtered.

X'taġħlim ikrah għat-ftal li bil-kotra jitrabbew hawn!...

Harsu lejn dik it-tfajla li bil-kemm għandha tnax-il-sena, wiċċha sfajjar, liebsa *galabija* mqattgħa u maħmuga, b'daharha mal-ħajt, b'zewġ għajnejn suwed bħat-tut jibru minn wiċċ mixrub bit-tbatija, tistieden lil min iġħaddi minn għaliha bi kliem li ma jaqbilx għall-widna....

U issa nidhlu f'wieċed minn dawk il-griebeġ u hemm nilmħu mara, li minn bniedma ma baqqgħalhiex għajr sura mbieghda, b'xagħarha mqanfed, mixħuta fuq ħasira tgħajjat, tidhak u tberraq għajnejha donnha mignuna. Hdejha naraw raġel għarkobbtejh ibandal rasu min-naħa għal l-oħra u jgħid kliem li ma jiftiehemx. Tfajjel ta' xi sittax-il-sena b'rasu mixħuta bejn il-qigħan ta' idejh iħares fiss lejn is-saqaf b'ħalqu miftuħ u għajnejh imberraq bħal wieċed li jkun qed jara xi tiswira li tgħagġbu... u x'nitgħallmu minn din it-turija ta' niket u tal-biża'? Nitgħallmu kif il-bniedem jinbidel f'bhima meta jkun taħt il-ħakma tal-*ħaxix* !...

Minn trejqa fil-qrib tinstama' għanja ta' swied-il-qalb li tfakkar lill-għannejja fir-raħal tagħhom fil-imbieghed *Said* (4); dawn ukoll qabel ma jingabru fil-griebeġ tagħhom marru jżuru lill-*maħxaxa* (5). Ftit il-hinn, f'rokna ta' sqaq dejjaq u mudlam, kien hekk xwejjah mixħut għall-qiegħa jraħham "*ħāsāna l-Allah ja mohsenīn*" (6) biex xi qalb tajba tagħtih ħaqq loqma ħalli jitrejjaq. Izda, jaħasra għalih! Min se jisma' talbu minn dik il-gemgħa ta' nies barra minn sessihom? Il-għases ta' bil-lejl sabu mas-sebħ lil dak l-imsejken mixħut fil-art, *mejjet* bil-ksih ta' dik il-lejla qalila :

U mgezzin fil-kmamar tagħhom kollha għana, maġenb nar qawwi, jew inkella mxaħħin taħt għata li jaħji fis-sodod tagħhom, il-għonja, irdussati fil-vilel tal-*boulevards* ftit kienu qed iħabbu rashom għat-tbatija li qed issaltan bil-ħruxija tagħha kollha ftit il-hinn minnhom : fil-oqsma foqra ta' l-akbar belt ta' l-Afrika !

F'daqqa waħda, fil-hin li kien għoddu wasal f'daru, Ħalim ħass bħal xejra mejt u ħtiegħu jinżel kokka mal-ħajt biex ma jaqax; għaddielu minn rasu li l-aħħar waqt tiegħu kien wasal u billi f'dak il-hin il-għaqal tiegħu ma kienx taħt il-ħakma tal-*ħaxix* jew tal-kokaīna, bil-kemm ma feraħ li kien se jehles minn ħajja li ma kienx jiflaħha iżjed.

Minn xi drabi, saħansitra dawk li mħabba n-nuqqas tal-għaqal tagħhom jintefgħu sa l-aħħar targa tal-qzież, jagħirfu ħsarithom u jindmu. Ah! kieku f'dak il-hin dawn in-nies —aktarx imsejkna milli katjin— ikollhom il-ħila jintebħu u jerggħu lura għal ħajja ta' ġieħ, kemm erwieħ isibu l-mistrieħ tagħhom !

Halim baqa' f'dik il-qagħda għal bosta hin u min jaf kemm kien idum kieku hoss ta' xi haġa li waqgħat maġenbu ma gībitux f'tiegħu. Hares lejn l-art u lemaħ xi haġa tbajjad fid-dlam fil-hin li ftit il-bogħod kien qed iġhib id-dell ta' dak li kien tefagħha hemm.

Iż-żagħżuġ gābarha u ra li kienet biċċa flus, li lilu giet mitfugħa bi ħniena.

Iben il-Baxa ġie meħud b'tallab !

Id-demmm tajjeb ta' twelidu ħassu jitla' f'daqqa għal rasu u fittex li jqum biex jilħaq lil dak il-bniedem ħanin u jurih li hu għallat għax hu, Halim, ma kienx qiegħed hemm biex jitlob; iżda donnha naqsitu l-ħila u baqa' fejn kien iħares b'għajnejh imberqa lejn il-*qirx tarifa* (7) li kellu f'idu. Madankollu dik il-biċċa flus gietu f'waqtha għax dik il-lejla kien xott bħall-frawli. Ah! b'din issa jista' jikseb niskata kokaġna jew ipejjepp nitfa *ħaxix* minn dak it-tajjeb ta' Brussa li kien fis inessih id-dwejjaq tiegħu !

Faqqa' daħka ta' miżgħud, qam u baqa' sejjer f'*maħxaxa* li kien jaf biha f'dawk l-inħawi u hemm ġew, flimkien ma' ġemgħa nies ta' qattagħni mdawrin kagħka kokka, Halim talab *goza* (8) u dlonk intilef f'turijiet ta' l-akbar ħlewwa; xbihat ta' l-isbaħ nisa; tiswir ta' ħwejjeġ li bħalhom ma tistax tara meta tkun f'sessik. F'kelma waħda, madawk li bihom kien imdawwar, iż-żagħżuġ daħal f'dak il-qasam hieni li l-*ħaxxaxin* (9) biss jafu bih.

* * *

Xejn aktar ma kien issa fadallu jagħmel biex jissokta jitgħargħar fit-tajn li bih mar tħammeg. Dik il-biċċa flus li lilu giet mogħtija bi ħniena swiet biss biex fetħitlu trieq oħra li minnha sata' jikseb il-flus mingħajr tbatija.

Halim ħatar xogħol li fl-Orjent huwa mxerred ħafna fost nies li jgħixu bl-akkarija billi dawn isibu xi tfal—li bl-eluf hawn imxerreda mat-triqat—u jgħallmuhom imiddu idhom għall-ħniena ta' għajrhom u meta bil-lejl, in-nies ta' ġieħ tkun ingābret f'darha, dawn l-imsejkena jarmu f'qiegħ id rajjishom dak li jkun qalgħu ma' tul il-lejla u minnu ma jistennewx ħlif nitfa ftira niexfa u ħasira maħmuġa fejn iserrħu l-ġisem magħlub u għajjien tagħhom, meta ma jiddubbawx xi taptipa wkoll.

Halim donnu kien jaf sewwa kif għandu jmexxi dan ix-xogħol għax biex aktar iqanqlu l-qalb ta' nies ħanina, għażel tlitt itfal wieħed iżjed imsejken mill-ieħor. Il-kbir kien agħma, il-fustani miflug u l-iżgħar imġiddem. Lil dawn il-

qaddejja tiegħu qassamhom fl-aħjar oqsma tal-Kajr ma' l-imwejjed tal-birreriji, fit-triqat il-kbar, hdejn il-bibien tač-čine-matografi, fil-waqfiet tat-tramvaj; f'kelma waħda fejn in-nies kienet tista' tarahom sewwa u tħenn għalihom.

Iżda donnu lanqas il-qliegħ ta' dawn l-imsejkna ma kien ixebbgħu biżżejjed il-għaliex fl-aħħar huwa wkoll, b'xall imdawwar ma' rasu biex jagħmilha tal-marid, beda jmidd idu għall-ħniena ta' għajru.

* * *

Fuq niesu xejn aktar ma kien jaf u aħbaru qatt ma tahom. Għalfejn? Bejnu u bejnhom kien hemm qasma kbira u missieru li kien bil-bosta mkabbar bin-nisel tiegħu ma kienx se jarga' jaħfirlu. U oħtu Gamila? Baħ! jeħtiegħ tintesa hija wkoll.

III.

Iżda f'din id-dinja kull bidu għandu t-tmiem tiegħu.

Lejla waħda, Halim kien qiegħed iħares lejn wirja fil-ħgiegħ ta' ħanut kbir ta' Avenue Fuwad el-Awwal x'ħin ma' ġenbu waqfet karrozza tan-nar. Is-sewwieq niżel b'xi ħaġa f'idu u baqa' diehel fil-ħanut. Bħalma kien issa dara meta jara l-għonja, Halim dlonk resaq lejn il-bwejba tal-karrozza b'idu miftuħa u bi driegħu mnewwel il quddiem. Ġewwa kien hemm żagħżuġha kollha medhija tqalleb il-folji ta' gurnal tal-moda.

—“Ikollok ħniena, ja Hanem (10)”.

Iż-żagħżuġha refgħat rasha u ħarset lejn Halim bil-ħlewwa.

Fil-wieč helu tagħha dan għaraf lil oħtu Gamila!

Raġa' lura mbellah u aktar mignun jew inkella f'sessih u telaq jigri mat-triqat.

Dik id-dehra qatt mistennija għalih kienet bħal laqta ta' sajjetta. Dik il-laqgħa għalih kienet ktieb miftuħ li fuq kull folja tiegħu kien hemm saba' juri dejjem kelma waħda! NAR!

Nar!.. Nar!.. ġmamar ma' kullimkien, aktar ma beda jdur mat-triqat iżjed bdew joktru quddiemu dawk il-ġmamar. Issa l-bogħod u issa fil-qrib, daqqa fl-art u oħra fis-sema l-ġmamar ma ridux iħalluh. Iżjed ma beda għaddej il-ħin aktar bdew jizdiedu u fl-aħħar ingħaqdu u għamlu mungbell li jwaħħax. Mohħ iż-żagħżuġ, imħassar bit-tipjip tal-ħaxix u bix-xamm tal-kokaġna, donnu tassew kien ħa n-nar f'daqqa waħda!

Hekk jintilef il-moħħ ta' dawn l-imsejkna. Il-manikomji ta' l-Eġittu huma miżgħuda bihom.

Halim baqa' jġgri u jhewden: imbażza' minn dawk in-nirien li ħassu bihom imdawwar... kif sata' jaħrab minnhom?... Ah! in-Nil! dik ix-xmara ħelwa li l-ilmijiet tagħha kien jarahom niżlin minn quddiem il-villa ta' missieru. In-Nil, il-ġhana u l-hena ta' Masr! Hija biss tista' tħarsu u tkennu minn dawk in-nirien ta' Gohannam (11). Setgħu dawn jirbħu lin-Nil ukoll? Le! qatt, qatt!

* * *

Ix-xemx kienet qed tiżreg bil-ħlewwa kollha tagħha fuq wied in-Nil mimli bil-ħdura.

Fuq ix-xmara mal-*barrage* tal-Qaljubija, kien hemm dgħajsa kbira tad-Dipartiment tal-Pontijiet b'xi nies ġo fiha; tnejn minnhom bl-astri twal f'idejhom b'ganċ fit-tarf kienu qegħdin jithabtu biex jaqilgħu xi haġa li l-kurrent kien mar iwahħal mal-bibien tal-ħadid tal-*barrage* li f'dak il-ħin kienu maqfula għat-tqassim ta' l-ilma.

—“Jalla, ja Hasan”—qal ir-rajjes li kien fil-poppa—“aħtfu issa.”

U l-ganġ ta' Hasan dlonk issannar f'dak li kien hemm fil-wiċċ ta' l-ilma u bl-għajjnuna ta' l-oħrajn wassluh sa qiegħ id-dgħajsa.

It-tlitt irġiel daru miegħu biex jaraw sewwa x'inhu.

—“Hmm!”—gerger ir-rajjes—“drajniha issa, imgħarraq iehor.”

—“Jaħasra għadu żagħżuġħ ħafna”—qal wieħed mill-qaddiefa.

—“Il-lum is-sajda ma tatniex x'nagħmlu wisq”—raġa' r-rajjes “għax ħadd ħilief dan l-imsejken ma ġie jiegaf mal-bibien tal-pont. Isa, aqdfu lejn l-art ħalli neħilsu minnu u mmorru lejn ir-raħal għax biżżejjed għamilna lejl sħiħ fuq l-ilma.

U ġisem l-imgħarraq ġie meħud fejn jieħdu lil dawk kollha li jsibu mewthom barra minn darhom, biex in-nies tista' tagħrafhom.

Iżda ħadd ma mar iġħid li dak l-imgħarraq kien qaribu u wara f'tit indifen taħt f'tit xbar trab fil-*Madfan* (12) ta' Imam ex-Xâfi.

* * *

U b'hekk in-Nil heles lil Halim, iben il-kburi Osman Baxa, minn dak il-mungbell tan-nar li awl il-lejl kienet qanqllet fil-moħħ marid tiegħu d-dehra t'oħtu Gamila.

(1) *Haxix* = Cannabis Indica. Din is-sigra tinbet fl-Indja, fil-Balkani u f'inħawi oħra tal-Lvant. Tinbet ukoll fl-Amerika fejn hija magħrufa taħt l-isem ta' "marihwana".

(2) *Galabija* = Blusa twila, aktarx ta' lewn iżraq, milbus min-nies baxxi.

(3) *Qism* = Distrett. Il-Kajr fih erbatax il-'Qism'; plular 'Aqsâm'.

(4) *Is-Saïd* = L-Egittu ta' Fuq.

(5) *Maħxaxa* – Gorboġ fejn jiltaqgħu dawk li jpejpu l-ħaxix.

(6) *Hàsana l-Allah, ja moħsenin* = It-tallaba ta' l-Egittu, mixħutin għall-qiegħa ta' l-art, iġħidu dan il-kliem waħda f'waħda li bil-malti bejn wieħed u iehor ifisser "Igieħ Alla ja nies ħanina, aġħmlu karità.

(7) *Qirx tarifa* = Biċċa flus egizjana: qisha ħmistax-il-ħabba.

(8) *Góza* = Bħal pipa kbira magħmula mill-gewż ta' l-Indji.

(9) *Haxxaxin* = Hekk jissejħu dawk li jpejpu jew jieklu l-ħaxix. Dawn iġħidu li meta jkunu taħt il-ħakma tiegħu jidhrulhom hwejjeġ ta' kull għamla li jhennuhom u jgagħluhom iħossu li daħlu f'dinja oħra.

(10) *Hanem* (plural *Hawonem*) Hekk jixraq li jissejħu n-nisa ta' grad ogħla minn dak tan-nofs. Il-kelma hija iorka.

(11) *Gohannam* = Infern.

(12) *Madfan* = Ċimiterju.